

Η χρηματοδότηση της Μικρασιατικής Εκστρατείας (1919-22)

Του Ιωάννη Δασκαρόλη, Ιστορικού

Μια από τις μεγαλύτερες δυσκολίες που αντιμετώπιζαν οι Ελληνικές κυβερνήσεις κατά την διάρκεια της Μικρασιατικής Εκστρατείας ήταν η χρηματοδότηση της. Η Ελληνική οικονομία έβγαине ήδη τραυματισμένη από τον Α΄ παγκόσμιο πόλεμο, καθώς η παραγωγή της είχε μειωθεί λόγω της εμπόλεμης κατάστασης και των ανωμαλιών που είχαν δημιουργηθεί από τον διχασμό του Ελληνικού κράτους. Ακόμα και όταν τη διακυβέρνηση ανέλαβε ο Ελευθέριος Βενιζέλος και οι «Φιλελεύθεροι» μετά την ενοποίηση του διχασμένου κράτους το 1917, η οικονομική κατάσταση της Ελλάδας δεν βελτιώθηκε ιδιαίτερα, καθώς οι Σύμμαχοι καθυστερούσαν τις πιστώσεις που είχαν υποσχεθεί, ενώ τελικώς η Ελλάδα εκταμίευσε μόνο 239 εκατομμύρια φράγκα από ένα ποσό 10πλάσιο που της είχαν υποσχεθεί.

Το ποσό αυτό ήταν πολύ μικρό αν αναλογιστεί κανείς ότι η Ελλάδα κατέβαλε στην Γαλλία μόνο για έξοδα του στρατού της στη Μακεδονία δάνειο 267 εκατομμύρια δρχ (η δραχμή ήταν ανώτερης αξίας του φράγκου σε εκείνη τη συγκυρία), ενώ οι ζημιές που υπέστη η Ελλάδα στα εδάφη της στον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο υπολογίστηκαν σε 6 δις δρχ. Παρά τις ζημιές αυτές όμως, η δραχμή είχε παραμείνει σταθερή σε

σχέση με τα άλλα νομίσματα και η Ελλάδα είχε βρεθεί στο στρατόπεδο των νικητών, έτοιμη να δρέψει τους καρπούς της συμμετοχής της στον «μεγάλο πόλεμο».

Η Συμμαχική χρηματοδότηση ελαττώθηκε δραστικά μετά την αποβίβαση του Ελληνικού

στρατού στη Σμύρνη. Το 1919 οι Άγγλοι, οι Αμερικάνοι και οι Γάλλοι χορήγησαν στην Ελλάδα λογιστική πίστωση 100 εκατομμυρίων φράγκων, την οποία όμως ανάγκαζαν την Ελλάδα με γραπτή συμφωνία να μην τη χρησιμοποιεί για τα έξοδα του εκστρατευτικού σώματος που είχε αποβιβαστεί στη Σμύρνη (19 Μαΐου 1919), αλλά για τη χρηματοδότηση της εκστρατείας της Ουκρανίας, ή για αγορά στρατιωτικού ή σιδηροδρομικού υλικού από τις αποθήκες των Συμμάχων στη Μακεδονία. Το υλικό αυτό είτε ήταν πλέον άχρηστο για τους Συμμάχους είτε ήταν πολύ δαπανηρό για να το μεταφέρουν στις χώρες τους. Αλλά και οι πιστώσεις αυτές δεν

καταβάλλονταν άμεσα και σε τακτά χρονικά διαστήματα, αλλά με μεγάλη διστακτικότητα. Είναι χαρακτηριστικό πως οι Γάλλοι μέχρι το τέλος της Μικρασιατικής εκστρατείας δεν πλήρωσαν ούτε ένα φράγκα από το δάνειο που είχαν λάβει από την Ελλάδα για τα έξοδα του εκστρατευτικού τους Σώματος στην Θεσσαλονίκη.

Στην αρχή της εκστρατείας, οι ανάγκες του Ελληνικού εκστρατευτικού σώματος ήταν μικρές. Όσο όμως διευρυνόταν η ζώνη κατοχής (επί Βενιζέλου η Ελληνική ζώνη είχε επεκταθεί μέχρι το Ουσάκ και την Προύσα, πολύ ανατολικότερα από την Ζώνη που προβλεπόταν στην συνθήκη των Σεβρών) ο ανεφοδιασμός γινόταν δαπανηρότερος ενώ αύξανε σημαντικά και αριθμητικά η Ελληνική στρατιωτική παρουσία, συντελεστής που αύξανε δραματικά το κόστος συντήρησης της εκστρατείας. Η Ελληνική κυβέρνηση ανακουφιζόταν μόνο όταν καταβαλλόταν κάποια από τις συμμαχικές πιστώσεις.

Η έλλειψη συνεπούς χρηματοδότησης εκ μέρους των Συμμάχων μετά το 1919 είχε ως συνέπεια τη μείωση των Ελληνικών αποθεμάτων σε συνάλλαγμα, και τη μείωση της τιμής της δραχμής έναντι του χρυσού. Οι Ελληνικές Αρχές και προσωπικά ο Ελευθέριος Βενιζέλος προσπάθησαν να αντιμετωπίσουν τις δυσκολίες προσωρινά τυπώνοντας πληθωριστικό χαρτονόμισμα στηριζόμενο στις συμμαχικές (ονομαστικές) πιστώσεις που, όπως αναφέραμε, δεν καταβάλλονταν ομαλά, έχοντας την ελπίδα ότι τελικώς οι Σύμμαχοι δεν θα εγκατέλειπαν τους Έλληνες που άλλωστε βρίσκονταν στην Μικρά Ασία ως εντολοδόχοι τους. Εκτός αυτού και για να ανταπεξέλθει στις ανάγκες της εκστρατείας που γίνονταν πιεστικότερες, ο Βενιζέλος είχε συνάψει μια σειρά από εσωτερικά δάνεια αξίας 1,3 εκατομμυρίων δρχ. Ήδη όμως τα Ελληνικά χρεόγραφα είχαν χάσει μεγάλο μέρος της αξίας τους στις διεθνείς χρηματαγορές, υπήρχε διεθνώς μια αμφισβήτηση για το αν η Ελλάδα μπορούσε να φέρει εις πέρας μια τόσο δύσκολη εκστρατεία, ενώ

ανώτατοι ιθύνοντες των Αγγλογάλλων (Τσώρτσιλ, Ουίλσον, Λούδ Τζώρτζ, Μπριάν, Πουανκαρέ, Φός) είχαν προειδοποιήσει πολλές φορές τον Βενιζέλο ότι η Ελλάδα στη Μικρά Ασία θα βρισκόταν εντελώς μόνη και δεν θα λάμβανε στρατιωτική και οικονομική βοήθεια από τους συμμάχους της (είτε οικονομική είτε στρατιωτική).

Η κατάσταση απλοποιήθηκε για τους Συμμάχους μετά την απρόσμενη εκλογική ήττα του Βενιζέλου στις εκλογές του Νοεμβρίου του 1920. Η παλινόρθωση του εξόριστου Βασιλιά Κωνσταντίνου τους έδωσε μια καλή αφορμή να απαρνηθούν κάθε συμβατική υποχρέωση έναντι της Ελλάδας κηρύσσοντας με κοινή τους διακοίνωση την ουδετερότητα τους έναντι των 2 εμπολέμων. Ουσιαστικά λοιπόν, οι Μετανοεμβριανές κυβερνήσεις παρέλαβαν ένα οικονομικό χάος, το οποίο έτεινε προς αδιέξοδο καθώς η πιστοληπτική ικανότητα της Ελλάδας είχε ήδη

μειωθεί, το χαρτονομίσμα που είχαν τυπώσει οι Βενιζελικοί μετά την Συμμαχική διακοίνωση ήταν πλέον ακάλυπτο, ενώ γενικώς η Διεθνής αγορά δανεισμού μετά το τέλος του Α' Παγκοσμίου Πολέμου είχε καταρρεύσει. Η απόφαση των Αντιβενιζελικών να κηρύξουν γενική επιστράτευση (η στρατιά Μικράς Ασίας έφτασε τους 220.000 άνδρες), επιδείνωσαν περαιτέρω την οικονομική κατάσταση.

Ένας από τους λόγους που διατάχθηκε η Βεβιασμένη, και όπως αποδείχθηκε μοιραία, προέλαση στην Άγκυρα ήταν γιατί είχαν εξαντληθεί οι πόροι του κράτους και η Ελληνική κυβέρνηση αποζητούσε μια τελική

νίκη για να ανακουφιστεί οικονομικά και κοινωνικά η Χώρα. Μετά την αποτυχία και την τελμάτωση του μετώπου, ο Γούναρης προσπαθούσε να εξασφαλίσει για την Ελληνική πλευρά ένα έντιμο συμβιβασμό με τον Κεμάλ υπό την εγγύηση των Άγγλων, που θα προέβλεπε την αποχώρηση των Ελλήνων από τη Σμύρνη με εγγυήσεις για τον Ελληνικό πληθυσμό της περιοχής αλλά τη διατήρηση μεγάλου τμήματος της Ανατολικής Θράκης. Στις διαπραγματεύσεις που διεξάγονταν στο Λονδίνο, οι αντιπρόσωποι του Κεμάλ κωλυσιεργούσαν εσκεμμένα καθώς είχαν περιέλθει σε πλεονεκτική θέση και γνώριζαν ότι ο χρόνος λειτουργούσε υπέρ τους.

Στο μεταξύ όμως το οικονομικό πρόβλημα της Ελλάδας τον Μάρτιο του 1922 είχε οξυνθεί επικίνδυνα με ορατό τον κίνδυνο συνολικής οικονομικής κατάρρευσης, καθώς η Ελληνική κυβέρνηση δεν τολμούσε να αναστείλει τις πληρωμές ούτε καν στους εξωτερικούς πιστωτές της ώστε να μην απομονωθεί σε διεθνές επίπεδο σε μια πολύ κρίσιμη στιγμή. Η πολιτική που είχε ακολουθηθεί ως εκείνη την στιγμή ήταν η τύπωση (ακάλυπτου) χαρτονομίσματος, που όμως είχε αυξήσει τον πληθωρισμό και είχε μειώσει δραστικά την αξία της δραχμής έναντι όλων των νομισμάτων.

Εν μέσω μιας τέτοιας δραματικής κατάστασης, ο υπουργός Οικονομικών Πέτρος Πρωτοπαπαδάκης κατέφυγε στη λύση απελπισίας ενός αναγκαστικού εσωτερικού δανεισμού χωρίς να τυπώσει χαρτονομίσματα, αλλά υλοποιώντας το με την καινοφανή πρωτότυπη πρακτική της διχοτόμησης του χαρτονομίσματος. Ασχέτως των επί μέρους δυσχερειών που εμφανίστηκαν κατά την εφαρμογή του πρωτότυπου αυτού μέτρου, αλλά και των ασθενών αντιδράσεων που συνάντησε, είναι αδιαμφισβήτητο ότι το εσωτερικό αυτό ευρηματικό δάνειο πέτυχε τον σκοπό του: εξασφάλισε τα κεφάλαια για την απρόσκοπτη χρηματοδότηση του μετώπου για έξι μήνες ακόμη. Όμως ο Αύγουστος του 1922 ήταν κοντά...

Βιβλιογραφία:

- 1) Ξενοφών στρατηγός, *Η Ελλάς εν Μικρά Ασία*, εκδόσεις
- 2) Κωνσταντίνος Σακελαρόπουλος, *Η σκιά της Δύσεως*, εκδόσεις Εκάτη
- 3) Βασίλειος Τσίχλης, *Μικρασιατική εκστρατεία και αναγκαστικό δάνειο*, εκδόσεις Νόβολι
- 4) Αλέξης Φραγκιαδής, *Ελληνική Οικονομία 19ος – 20ος αιώνας*, εκδόσεις Νεφέλη